

# فینلاند

## جینگه‌ی جوگرافی و دانیش‌توانی

فینلاند له باکوری گۆی زه‌ویدایه و له نیوان سوید و روسیادایه. له باکور ولاتی درواسی فینلاند نهریجه و له باشوریش نیستونیایه. زمانه فرمییه‌کانی فینلاند بریتیه له فینلندی و سویدی. له فینلاند نزیکه‌ی ۵،۵ میلیون کس ده‌زی. ریژهی ئەوانه‌ی زمانی بیانیان هه‌یه‌ی نزیکه‌ی ۲۰۰ هه‌زار کهن.

له فینلاند به یاسا نازادی ناین دابین کراوه. ئاینی سه‌رکی مسیحیه. گهره‌ترین به‌شی کهنسه ئیفینکیلییه‌کانه (۸۰٪) و پاشان ئورتودوکسه‌کان (۱٪). له فینلاند به دهیان هه‌زار موسلمان ده‌زی. ئاینه‌کانی تر بریتیین له شاهیدانی یه‌هوا، کهنسه‌ی نازادی فینلاند، کهنسه‌ی کاتولیکیه‌کان و کهنسه‌ی ئەدقینتییه‌کانی فینلاند

## ده‌وله‌ت و شاره‌وانیه‌کان

فینلاند له ۱۲.۱۹۱۷ د بوو به ولاتیکی سه‌ر به‌خۆ. بیش ئەمه فینلاند له ژیر دهسه‌لاتی روسیادا بوو له نیوان سالانی ۱۸۰۹ – ۱۹۱۷، به‌لام فینلاند بریک ناوتونومی خۆی هه‌بوو له بریار داند. بیش ئەمهش فینلاند بو ماوه ۶۰۰ سال سه‌ر به سوید بوو.

فینلاند ولاتیکی دیموکراتی کۆماریه. کسه‌ی یه‌کمه‌ی ولاتی فینلاند سه‌ر کۆماره، که شه‌ش سال جاریک به هه‌لبژاردن هه‌لبژێردیت. هه‌مان کس ده‌توانیت ته‌نها بو دوو خول سه‌ر کۆمار بیت.

له فینلاند هه‌موو ژن و پیاویکی سه‌رو ۱۸ سال مافی ده‌نگدانیان هه‌یه. ژنان سالی ۱۹۰۶ مافی ده‌نگدانیان به ده‌سته‌ینا، که به‌مه‌ش یه‌کێکه له‌پیشه‌نگی ولاتان. له فینلاند سیسته‌می فره حزبییه و نیستا هه‌شت حزب بوونی هه‌یه.

په‌رله‌مانی فینلاند و وه‌زاره‌ته‌کان، یاسا ده‌ره‌که‌ن و بریار له‌سه‌ر بودجه‌ی ولات ده‌دن. له په‌رله‌مان ۲۰۰ ئەندام په‌رله‌مان هه‌یه. ئەندام په‌رله‌مانان له ریگه‌ی هه‌لبژاردنه‌وه جوار سال جاریک هه‌لبژێردیت. حکومه‌ت ناماده‌کاری بو بریاره‌کانی په‌رله‌مان ده‌کات و جیبه‌جیبیان ده‌کات. حکومه‌ت بریتیه له سه‌رۆک وه‌زیران و وه‌زیره‌کانی تر.

فینلاند به‌سه‌ر شاره‌وانیه‌کاندا دابه‌ش بووه، که ئیداره‌ی خۆیانان هه‌یه. شاره‌وانیه‌کان مافیانه که باج له دانیش‌توانه‌کانیان کۆبکهنه‌وه بریار له‌سه‌ر بودجه‌کیان بدن. شاره‌وانیه‌کان ئه‌رکیانه که خزمه‌تگوزاری بو دانیش‌توانانیان دابین بکهن، و هک چاره‌سه‌ری خزمه‌تگوزارییه‌کانی ته‌ندروستی و سۆسیال و خویندنی سه‌ره‌تابی.

## ریگای ژیان

تا ئیستاش پیشه‌سازی دارستان سه‌رچاوه‌یه‌کی گرنگی ژیانه له فینلاند، بیشتر یه‌کێک بوو له سه‌ر مکیترین. له فینلاند دارستان به ئالتونی سه‌وز ناو ده‌بریت و به‌شی زۆری پانتایی فینلاند له دارستان پنه‌کاته‌وه. تا ئیستاش کشتوکال سه‌رچاوه‌یه‌کی گرنگی ژیانه، به‌لام به هۆی ئامیره‌وه ئیستا به‌شێکی که‌م له فینلانده‌یه‌کان ده‌خاته سه‌ر کار.

فینلاند له دهیځی ۱۹۵۰ دا یوه پېښه‌سازۍ. گه‌ښه‌سندنی پېښه‌سازۍ فینلاندی برده ناو گه‌ښه‌ی نابوری نوروپا. سمره‌کیتیرین بواره‌کانی پېښه‌سازۍ بریتین یو نمونه له دروستکردنی کشتی و پېښه‌سازۍ دارستان. له دهیځه‌کانی رابردودا ته‌کنه‌لوجیای کومپیتیر بوه بواریکۍ سمره‌کی پېښه‌سازۍ، سالانی رابردووش پېښه‌سازۍ یاری کومپیتیرۍ سمره‌کیتیرین بواره‌کان، که خه‌لکی دمخه‌نه کار له فینلاند، بریتین له بواره‌کانی کومپیتیر و خزمه‌تگوزاری.

## له فینلاند وهک بیانیه‌ک

کسانۍ بیانی ههمان نمرک و مافی فینلانديه‌کانیان هه‌یه. بیانیه‌کان مافیان هه‌یه په‌یرووی نابنه‌کانی خویان بکمن و به پیی رورژمیری خویان ناهه‌نگه‌کانیان بگپرن. بیانیه‌کان کومهلۍ ناینی خویانین پتکه‌پتواوه و بونه‌ی خویان ده‌گپرن له به‌شه جیوازه‌کانی فینلاند. به‌خودی فینلانديیه‌کان به‌رامبه‌ر به‌بیانیه‌کان به‌گشتی به‌ریزوه تهماشا ده‌کمن. دژایه‌تیش ده‌بیرنیت، به‌لام هه‌لاواردن به‌یاسا له فینلاند قه‌ده‌غه‌کراوه.

## جینگاوریکای نه‌ندامانی خیزان

له فینلاند له نیوان ژن و پیوادا به‌کسانی هه‌یه. له نه‌ندامانی حکومت و په‌رله‌مان، نریک ۵۰٪ی ژنن. زورینه‌ی ژنان له دهره‌وی مال کار ده‌کمن و پیوانیش به‌شدارۍ کار ناو مال و به‌خپوکردنی مندالان ده‌کمن. توندوتیژی به‌رامبه‌ر به‌ژن له خیزاندا جه‌ریمه‌یه، وهک تاوان به‌رامبه‌ر به‌هر کسپکی تر، له مالوه بان له دهره‌وی مالوه.

جینگاوریکه‌ی مندال له فینلاند باشه. له خه‌سته‌خانه‌ی دایکانی دووگیان پینش له دایکوبونی منداله‌که ناگیان له منداله‌که ده‌بیت. نابیت مندال لپی بدریت بان نازار بدریت. له فینلاند سیسته‌میکۍ باشی چارسه‌ری رورژانه‌ی مندالان هه‌یه و هه‌موو مندالانی ۶ تا ۱۷ سالان ده‌چن یو قوتابخانه‌ی سهره‌تایی.

## کهلتور

توقه‌کردن و سهر له‌فاندن له فینلاند سمره‌کیتیرین عاده‌تن یو سلواو کردن. هاورچ نریکه‌کان و خزمان ده‌کریت به‌باوه‌ش کردن به‌په‌کترا سلواو بکمن. له شاره‌گهوره‌کاندا به‌گشتی تنه‌ها سلواو له ناسیوان ده‌کریت. له کاتی سلواوکردندا تهماشای چاو ده‌کریت.

فینلانديیه‌کان به‌گشتی به‌حزمره‌وه‌گفتوگو له‌گهل کسی نه‌ناسراودا ده‌کمن. یویه له سهره‌تادا ره‌نگه فینلانديیه‌کان وهک کسانۍ سارد و بی ره‌شت دهره‌کمن. به‌گشتی فینلانديیه‌کان له یونه‌گشتیه‌کاندا زور نوره‌ی قسه‌گرتن ناگرن و راسته‌موخو (بی لادان و موجه‌مله) قسه‌کانیان ده‌کمن.

یه‌کسانی و دادپه‌روه‌ری یو فینلانديیه‌کان به‌های گرن‌گن. هه‌روه‌ها فینلانديیه‌کان راستگویی و بردنه‌سمری به‌لپینه‌کان به‌گرن‌گن ده‌زانن. به‌دیقه‌ت و په‌یرووی به‌کات هه‌روه‌ها گرن‌گن.

زوریک له فینلانديیه‌کان کحولی زور به‌کار ده‌هینن به‌تایه‌تی له کونایی هه‌فته و هه‌ندئ رورژی ناهه‌نگ، که ره‌نگه یو کسی بیانی نوی جینگای سهرسورمان بیت. زیاد به‌کاره‌نیانی کحول ده‌بینه‌هوکاری نه‌خوشی گهل و کپشه له خیزاندا.

## كەشوهه‌وای س‌روشتی

له‌ فینلاند چوار و‌مرزی س‌ره‌کی هه‌یه: به‌هار، هاوین، پایز و‌ زستان. پله‌ی گه‌رمی زۆر ده‌گۆریت له‌ و‌مزه جیاوازه‌كاندا. په‌نگه‌ كەشوهه‌وا له‌ جینگه‌ جیاوازه‌كانی ولات زۆریش جیاوازه‌ بن. باكوری فینلاند له‌ باشور ساردتره‌.

### به‌هار

به‌هار له‌ مانگی مارسه‌وه‌ ده‌ست پێ ده‌كات تا مانگی ئایار. له‌ به‌هاردا به‌گه‌ر و‌ سه‌هۆل ده‌توینه‌وه‌. س‌روست به‌ خه‌به‌ر دیت. داره‌كان گه‌لا ده‌گریت و‌ سه‌وزی ده‌رویت. خه‌لكی له‌ ده‌رموه‌ ده‌رونو خۆشحاله‌ن به‌ زیادبوونی رووناکی.

### هاوین

مانگه‌كانی هاوین برینین له‌ حوزه‌یران، ته‌موز و‌ ئاب. ته‌موز گه‌رمترین مانگه‌. له‌ هاویندا ئیواران و‌ شه‌وانیش رووناك، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌تاو دره‌نگ ئاوا ده‌بیت و‌ زوو هه‌لدیت. له‌ هاویندا فینلانديه‌كان كاتی هاوبه‌شی زۆر له‌ ده‌رموه‌ به‌سه‌ر ده‌بن. ژپانی كۆمه‌لایه‌تی چ‌رت‌ره‌و م‌رۆقه‌كان كراوه‌ترن. هاوین هه‌روه‌ها كاتی پشووشه‌.

### پایز

پایز مانگی ئه‌یلول ده‌ست پێده‌كات و‌ به‌رده‌وام ده‌بیت تا تشرینی دوومه‌. له‌ پایزدا كەشوهه‌وا ساردتر ده‌بیت و‌ باران زۆر ده‌باریت. گه‌لای دار هه‌لدوهرین. رووناکی رۆژ كورت ده‌بیته‌وه‌ و‌ هه‌وا ساردتر ده‌بیت، كه‌ ده‌بیت به‌ جلو به‌رگی گه‌رمتر خۆت بپارێزیت. له‌ پایزدا خه‌لكی زه‌ریکی كارکردن و‌ خویندن و‌ ئاره‌زووه‌كانیان.

### زستان

له‌ فینلاند كانوونی به‌كه‌م و‌ دوومه‌ و‌ شوباتمانگی زستانی ساردن. له‌ زستاندا به‌فر ده‌باریت و‌ زه‌وی به‌ به‌فر داده‌پوشیت. كاتی رووناكی رۆژ زۆر كورته‌. ساردترین مانگی س‌ال شوباته‌. بۆ ئه‌وه‌ی له‌ سه‌رمای زستان پارێزراو بیت، ده‌بیت جل و‌ به‌رگی گه‌رم بپوشیت و‌ قیری له‌به‌ر كردنی به‌رگ بیت و‌ه‌ك نه‌ۆم. به‌ هۆی كەشوهه‌وای سارده‌وه‌ م‌رۆقه‌كان كاتی زۆر له‌ ناوه‌وه‌ به‌سه‌ر ده‌بن، به‌لام ژپانی رۆژانه‌ درێژه‌ی هه‌یه‌.